

Vikingegravpladsen og apotekereren

Aage Mikkelsen (f. 1923) har boet næsten hele sit liv i nærheden af vikingegravpladsen i Højstrup mellem Vesløs og Tømmerby. Han kan huske, at der blev ned-sat en urne på pladsen. For at det ikke skulle gå i glemmebogen, gik han i gang med at undersøge sagen. Ved at kontakte arkiver, museer og biblioteker er der samlet en del oplysninger, som Aage Mikkelsen sammen med redaktionen har stykket sammen til denne artikel.

Da jeg gik i skole, var det jo på gå-ben og med en »skuelltåsk« på ryggen. I den var der en tavle, tavleklud, pennalhus med grifler i, bøger, madkasse, tøjsko og også andre ting, som kunne være af betydning. Sådan en taske kunne være til besvær, når verden uden for skolestuen skulle udforskes. Det kunne f.eks. være en stenkiste, der skulle undersøges, og så var det nødvendigt at lægge tasken.

Hvor et vandløb krydsede en offentlig vej, var der lavet en stenkiste. To rækker sten var sat på enden med 60-70 centimeters mellemrum, og så var der lagt store sten over. Når vi kom ind i sådan en stenkiste, opdagede vi, at der var lagt store, flade kampesten i bunden. Det var jo meget logisk, da der ved tøbrud og voldsomt regnskyl ville være en stærk gennemstrømning, som kunne skylle jorden væk med sammenstyrtning til følge.

Dengang tænkte jeg ikke på, at de store sten kunne være hentet på vikingegravpladsen i nærheden. Det var jo et fint *ta' selv bord* før fredningen i 1881. Om en anden gravplads på Øsløs Mark skrev lærer Sodborg allerede i Historisk Årbog 1908, at der ikke var en eneste sten tilbage på den 75 m lange gravplads. Stenene sad

rundt om i huse og stendiger. Heldigvis er det ikke gået helt så galt i Højstrup.

Gravpladsen i Højstrup består af små, lave høje og bautasten. Om denne gravskik skriver Sodborg, at den ikke er så almindelig i Danmark, hvor man især finder den nord for Limfjorden og på Bornholm. Han er af den opfattelse, at det er en begravelsesmåde, som har bredt sig fra Norge og Sverige, hvor den er almindelig i de egne, der vender mod Nordjylland. De store vige, nu Vejlerne, har sikkert været tillok-kende for vikingernes skibe. Herinde gik bølgerne ikke så højt, og der har måske været en rigdom af fugle og fisk.

Mange kører ofte forbi vikingegravpladsen, så det kan være passende at få opfrisket noget om dens historie.

Undersøgelsen i 1880

Gravpladsen i Højstrup blev første gang grundigt undersøgt i 1880 af professor C. Engelhardt og tegnet af Magnus Petersen, begge fra Nationalmuseet. Om resultatet skrev Engelhardt året efter i »Aarvog for nordisk Oldkyndighed«:

»Gravplads paa Høistруп Mark i Tøm-

Den bedst bevarede skibssætning på vikingegravpladsen. Foto: Jens-Henrik Bech.

merby Sogn, Vesterhan Herred. Samlede ligge her 37 smaa Gravhøie, dels runde dels langagtige, og paa og imellem dem findes nu 75 Bautastene; paa to Steder mellem Gravene ere Skibssætninger. En Planmæssig Undersøgelse i Sommeren 1880 af nogle al disse Smaahøie viste, at Gravpladsen er fra omtrent det 10de Aarhundrede, at Hovedgravene altid vare under det naturlige Jordsmon, og at Ligene undertiden ere begravede ubrændte, – i hvilket Tilfælde Orienteringen er med Hovedet mod Vest, – men hyppig brændte. De brændte Ben ere da spredte i et Kullag eller ligge paa en Brolægning af mindre Sten eller findes sammen med Skaar af sorte og rødligge, grove Lerkar...

Tre Fod under den oprindelige Jordlinie og i Omgivelse af rødligt, grovt Strandgrus, som desværre er meget ødelæggende

for Oldsagerne og i hvilket Liig helt fortaeres, tegnede sig en langagtig, firsidet Grav fyldt med mørk Muld. Paa dens Bund saaes regelmæssige Længderækker af Jernklinknagler siddende i 3 Tommer tykt Træ. Heller ikke her kunde jeg overbevise mig om, at der havde været en Kiste; der var intet Spor til Laag eller Sidevægge; Levningerne hidrørte øiensynlig fra en jernbeslaaet, klinkbygget Træbaare, paa hvilken Liget havde hvilet. Oldsagerne (Perler, Kniv og en lille Hvæssesten) viste, at det var en Kvindegrav. En mærkelig Omstændighed er, at der inde i Høien, omtrent midt i Jordlinien, langs henover Graven var stillet sex Stene af ca. 2 Fods Høide i een Række og tæt ved hinanden. De vare helt eller dog næsten skjulte af Jordhøien, altsaa atter det besynderlige Tilfælde som med flere nordiske Bautastene og

Runestene, at Stene, der synes bestemte til at være iøjnefaldende Mærker, strax ere blevne tildækkede.

I de faa, hidtil undersøgte Grave forekom af Vaaben kun to Jernøxer; til den ene var fastrustet Fjer, saa at den maa have hørt til en Grav med et paa Dynner eller paa et Leie af Duun nedlagt Liig«.

Restaureringen 1937

Nationalmuseet kom på besøg igen i 1937. Denne gang var det Jul. S. Raklev, og han kom på foranledning af apoteker Rahbek fra Brønderslev. Til at hjælpe med at rejse de væltede sten havde man hjælp af lokale folk, bl.a. Anders Seldal Andersen, der har fortalt mig om det. Det har nemlig ikke været omtalt i aviserne på daværende tidspunkt. Om arbejdet skrev Raklev følgende beretning til Nationalmuseets arkiv:

»Efter forud truffen aftale mødtes Apotheker Rahbek, Dr. Therkel Mathiassen og undertegnede d. 21/6 1937 kl. 10¹/₂ Formiddag paa Vikingegravpladsen i Høistrup for at paabegynde Genrejsning af de mange omfaldne Sten.

Arbejdet hermed foretoges med det samme med Hjælp af 3-4 Mand og Dunkraft og fortsattes den følgende Dag. I løbet af 1¹/₂ Dags Arbejde genrejstes ca. 40 Sten og Lyngtæppet blev, hvor det var højest, afhugget.

Paa Original-Planen er der sat et lille Kryds, med Blyant, ved de genrejste Sten.

Efter endt Restaurering tog jeg et Fotograf af Gravpladsen, set fra Syd og et af den bedst bevarede Skibssætning, som ligge længst mod SV, set fra Nord.

Mange Steder ses endnu Fordybninger i Jorden, hvorfra Sten er fjernet, og det ville

jo i Fremtiden gøre Billedet af de mange Skibssætninger mere anskueligt, om der i ovennævnte Huller blev anbragt Cementblokke, som netop kunde ses over Jordoverfalden, før Hullerne helt fyldes til.

Apothekeren afholdt alle Udgifter vedrørende den foretagne Restaurering, og har derefter ladet opstille en Sten paa Pladsen, med Inskription om det skete«.

Inskriptionen på stenen har følgende ordlyd:

ÅR 1000 REJSTE VIKINGER STEN
FOR DERES DØDE.
1937 GENREJSTES DISSE STENE.

Hvem var så denne apoteker, der rejste denne sidste sten på vikingegravpladsen?

Apoteker Rahbek

Da Rahbek døde 1951 i Middelfart, kunne man læse en kort omtale af hans liv i den nekrolog, som Middelfarts Venstreblad bragte den 15. august:

»Efter årelang, hård sygdom er fhv. apoteker O. J. Rahbek, Middelfart, afgået ved døden.

Ove Jakob Rahbek, der stammede direkte ned fra de i litteraturen kendte Knud Lyhne og Kamma Rahbek, var i en længere årrække apoteker i Brønderslev og flyttede ved 70-året til Middelfart, idet han købte villaen Kongebrovej 22, og dér har han siden boet, ganske alene, idet han var ugift. Han var i det hele noget af en særling, der skyede mennesker, og dog havde han fra de tidligere år en vid bekendtskabskreds, navnlig i litterære kredse, og f. eks. besøgte skuespillerinden Else Skouboe ham en gang under et Middelfartbesøg, ligesom

Ove Jacob Rahbek.

også Prins Knud har gæstet Rahbek her.

Apoteker Rahbek havde i sit hjem samlet mange malerier og andre kostbarheder«.

Avisen nævner ikke noget om, hvor Rahbek skulle begraves. Det gør derimod kirkebogen i Middelfart, hvor der ved hans død d. 12. august 1951 er følgende tilføjelse: »Urnen anbragt i fredet vikingegravplads ved Højstrup i Tømmerby sogn«.

Hvis man vil vide mere om Rahbeks liv, kan man slå op i »De Danske Apotekers

Historie«. Her kan man læse, at han blev født i Århus 1. juli 1870. Som 18-årig blev han discipel på Frederiksberg apotek og tog kandidateksamen som farmaceut i januar 1894. Med afbrydelser af forskellige udenlandsrejser var han derefter på ikke mindre end 11 forskellige apoteker, før han i 1920 overtog Hammershøj apotek. Derefter var han 1931-43 apoteker i Brønderslev.

Rahbek omtales også som moseingeniør, og han var både før og efter sin kandidateksamen inspektør ved Økjær Mosebrug ved Sparkjær. Denne tilknytning skyldes uden tvivl faderen, der var departementchef i Hedeselskabet og ejer af »Feldingholm« og »Sparkjær«.

Ove Rahbek var oldebarn af Knud Lyne Rahbeks halvbroder. Som efterlevende familiemedlem var han derfor indtil sine sidste leveår medlem af Bakkehusmuseets bestyrelse. Han testamenterede en del småting til museet, hvoraf Kamma Rahbeks guldlommeur hører til de mest værdifulde.

I årenes løb udgav Rahbek en del litterære arbejder, især historiske romaner, men også operaen »Dronning Dagmar« med musik af Siegfried Salomon. Desuden har han skrevet mange artikler i tidsskrifter og dagblade. Det kunne være nærliggende, at der også var en artikel om vikingegravpladsen, men det er ikke lykkedes bibliotekerne at opspore noget om dette emne fra hans hånd.